

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

**(10/108, 155, 156, 157, 158, 159, 160) ESAS NO'LU
BİLGİ TOPLUMU OLMA YOLUNDA BİLİŞİM
SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER İLE
İNTERNET KULLANIMININ BAŞTA
ÇOCUKLAR, GENÇLER VE AİLE YAPISI
ÜZERİNDE OLMAK ÜZERE SOSYAL
ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI AMACIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

TUTANAK DERGİSİ

17 Nisan 2012 Salı

**(10/108, 155, 156, 157, 158, 159, 160) ESAS NO'LU BİLGİ TOPLUMU
OLMA YOLUNDA BİLİŞİM SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER İLE
İNTERNET KULLANIMININ BAŞTA ÇOCUKLAR, GENÇLER VE
AİLE YAPISI ÜZERİNDE OLMAK ÜZERE SOSYAL ETKİLERİNİN
ARAŞTIRILMASI AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

17 Nisan 2012 Salı

----0----

K O N U

İnternet Kullanımı hakkında

Sayfa
1:18

İÇİNDEKİLER

İİ

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM

1:18

Prof. Dr. Hayrünnisa BOLAY BELEN (G.Ü. Tıp
Fakültesi Nöroloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi)

1:11, 12, 13:14, 15, 17:18

Ruhsar DEMİREL

Eskişehir

12

Mehmet ERDOĞAN

Gaziantep

13

Haydar AKAR

Kocaeli

14, 14:15

Yıldırım M. RAMAZANOĞLU

Kahramanmaraş

15:17

Açılma Saati: 15.20

Kapanma Saati: 16.25

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.20

BAŞKAN: Necdet ÜNÜVAR (Adana)

BAŞKAN VEKİLİ: Yıldırım M. RAMAZANOĞLU (Kahramanmaraş)

SÖZCÜ: İlhan YERLİKAYA (Konya)

KÂTİP: Erdal AKSÜNGER (İzmir)

-----0-----

BAŞKAN – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Değerli Hocamız, değerli uzman arkadaşlar ve basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İyi bir hafta olması dileğiyle Bilişim ve İnternet Araştırma Komisyonumuzun bu haftaki çalışmalarına başlıyoruz.

Komisyonumuz bilişim ve İnternetin çok değişik boyutlarıyla ilgili farklı kişi ve kuruluş temsilcilerini dinlemeye devam ediyor. Bugün de gerçekten son derece ilginç bir sunum dinleyeceğiz. Gazi Üniversitesi Nöroloji Anabilim Dalından Sayın Prof. Dr. Hayrunnisa Bolay Hanımefendi “Bilgi ve iletişim çağında zihin dönüşümü”nü anlatacak. Umuyorum olaya, Komisyonumuzun ilgi alanına çok farklı bir boyut kazandıracaktır.

Şimdi Değerli Hocamızı dinlemeye başlıyoruz.

Buyurun efendim.

G.Ü. TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSA BOLAY BELEN – Öncelikle davetiniz için çok teşekkür ederim.

Bu aslında bir süredir bizim üzerinde hem Tıp Fakültesi olarak hem de bireysel olarak da ya da bir ebeveyn olarak da oldukça dikkat edip nasıl bu işi değiştirebiliriz diye düşündüğüm bir konu.

Şimdi, bugün beyinle ilgili bilgilerimizin hızla arttığı, çok fazla öğrenmeye başladığımız bir dönem. Bir beyin dekadı diye bir dönem geçtikten sonra biz bunu öğrenmeye başladık ve işte bildiğimiz pek çok şeyin de dogma olduğu, onların yıkıldığını da tek tek görebiliyoruz.

Nedir bu bildiklerimizle ilişkili şeyler? Bir kere beyinde böyle tek tek belli bölgeler yok, birlikte ortak ya da karşıt çalışan değişik ağlar var, ağ sistemleri var. Beynin tamamını kullanıyoruz, öyle azını falan değil ve istirahat hâlinde bile tam kapasiteyle çalışabilen bir organ ve bu organ vücuttaki diğer herhangi bir organla kıyaslandığında ağırlığına göre 10 kat daha fazla enerji tüketen bir organ, vücudun başka hiçbir organı böyle bir aktivitede bulunmuyor.

Bilinçli ve bilinç dışında olan değişik alanlar var. Bilincimizi yönlendirdiğimiz alanlar önemli. Burada da dikkat devreye giriyor ama dikkatin de sınırı var. Dikkatimizi yönlendirdiğimiz yerin bir sınırı var. Bu da zaten bugün konuşacağımız çoğu şeyin temelini oluşturuyor. Ve daha önemlisi her beyin ve zihin kendine özgü özellikler taşıyor. Her bir beyin dışarıdan aldığı uyarıyı kendi süzgecinden geçiriyor. O nedenle her bir birey onun düşüncesi, onun zihin süreçleri son derece önemli ve kendisine özgü ve bu da farklılıkları ya da zenginliği yaratan farklılıkları getiriyor.

Örneğin beynimiz sadece basit bir şekilde durup da dışarıdan gelen uyarılara tepki veren bir şey değil. Bizim kendi zihnimizde içsel olarak dış dünyaya ait bir temsilimiz var ve bu temsili aslında sürekli olarak

dışarıdan gelen uyarıyla kontrol edip kendi kafamızdakine uyuyor mu uymuyor mu, buna bakıyoruz. Bunlar enteresan çünkü biraz sonra konuşacağımız “dışarıdan gelen uyarılar” dediğimizde her bir kişinin kendi zihin süreçleriyle de bunu bağdaştırmamız gerekiyor ve böylelikle de kendisine ait varsaydığı bilginin devamlılığını da bununla kontrol ediyor. Kendisine ait bir temsili var, dışarıdan gelen var, geleceği öngörüyor. Bununla da bir sonraki adımını öngörmeyi hedefliyor.

Bunlarda aslında söylemeye çalıştığım tek şey şu: Biz dış dünyayı aynen kameralardaki gibi bire bir alıp yansıtan bir şeye sahip değiliz. Bizim için önemli olan oradan aldığımız, dışarıdan gelen uyarıların da belli bir limiti var. O limitler içerisinde biz kendimiz bunu yapılandırıyoruz. En basitinden söyleyeyim, duyduğumuz değişik sesler ya da cisimlerin rengi gibi şeyler bile son derece sübjektif, öznel, hiçbir şekilde, mutlak bir şekilde bunlara ait bir şey yok. Bunlar bizim kafamızda canlandırdığımız özellikler ve buna ait belli reseptörler, algaçlar yoksa zaten bunların da çok fazla bir anlamı kalmıyor.

İnsana ait bir özellik de şu: Aslında belki anatomisi pek çok canlıda ortak olmasına rağmen biz karşımızdaki insanın zihin sürecinin bizden farklı olduğunu bilebiliyoruz ve buna dayalı pek çok test var. İnsan üç ila dört yaş arasında bu testi geçebiliyor yani üç ila dört yaş arasında bir çocuk karşındakinin kendisinden farklı düşündüğünü bilebiliyor. Sonra buna birinci ikinci basamak zihin teorileri eklendiğinde buna göre kendisini hesaplayabiliyor. Yani o benden farklı düşünüyor, ben bunu yaparsam o bunu yapacaktır, hikâyeler, miş, miş gibi davranma ya da aldatmaya yönelik sözler, hepsi bununla ilişkili.

Bunun bizim için önemi nerede? Bir, lisanın gelişiminde bu sistemin çok önemi var. Sosyal iletişimde önemi var. Empatide önemi var ve bu sistemde yer alan nöronlar diyelim ki lisan derken, anadili, annenin konuşması, yüz ifadesi, mimiklerini kapmakla başlıyor ama aynı zamanda karşındakinine empati kurmada da önemli ve bu sistem karşısında bir kişi olmaksızın hayal ettiği zaman da aynı işi görüyor. Yani sizin gerçekten bir hareket ediyor olmanız ya da bir işlemi yapıyor olmanız gerekmiyor, gözünüzü kapatıp onu hayal ettiğiniz zaman da benzer bir sistem aktive oluyor. Bunu bugün tedavide de kullanabiliyoruz ama aynı zamanda çocukların o eğitim sürecinde ne kadar önemli olduğunu, bu ayna nöron sisteminin önemini bize bir kez daha aktarıyor.

Örneğin beyin son derece esnek ve hızla yapısı değişebilen bir organ. Daha önceki bilgilerimiz beyin hücrelerinin yenilenmediğini söylese de çevreden aldığı uyarılarla çok hızla değişebiliyor. Bir örnek, çok basit bir örnek, erişkinlerde bir hafta süreyle bir kişi piyano çalıp diğer bir grup da piyano çalar gibi hayal ettiğinde beyinde parmakla birlikte uyarılan aynı bölgede benzer bir aktivitenin değiştiği ama sadece o odada oturan bir kişide böyle bir aktivitenin değişmediğini biliyoruz.

Şimdi, bütün bunlardan nereye geleceğiz? İşte bugünün sanal âlemi ya da çok hızla değişen İnternet ortamında çocuklar ve bugünkü elde ettiğimiz verilerle biz nereye gidiyoruz? Hepsi çok sağlıklı mı çünkü gördüğümüz kadarıyla işte çocuklar sürekli bizlerden daha becerikliler. Pek çoğunuzun başındadır herhâlde, bir mesaj göndermek için telefonu çocuğa verme ya da “Sen daha iyi yapıyorsun. Şunu hızla yapar mısın?” dediğimiz, aynı anda birkaç işi bir arada yapan çocuklarımız var. Ama bunun getirdiği bazı dezavantajlar var. Bir kere ciddi bir veri bombardımanına tabiler. Bu kadar veri bombardımanı ile zihin yapması gereken işlemleri yapabilir mi, yoksa onun da belli bir sayıda belli bir hızla mı veri alması lazım? Derin

düşünebiliyorlar mı kendileri ve etraf hakkında çünkü hiç düşünecek vakitleri yok gibi. Düşünmezlerse insan olma özelliklerini yitirecekler mi? Bir de burada daha önemli olan, işte bugün pek çok bilimsel derginin de ana şeyi olan “çoklu görev” dediğimiz aynı anda birden fazla iş yaptıkları zaman bunların zihin süreçleri nasıl etkileniyor?

Genel görüş bu bireylerin daha sabırsız, aceleci ve hızla bir veriden diğeri ne atlayan hızla tüketen yani tüketim toplumunun bir örneğini oluşturuyorlar ama ekran başında, İnternet başında. Aslında bu Google arama motorlarında falan da ilk açtıkları sayfadan ikinci bir sayfaya gitmiyorlar. Yüzde 99’u ilk sayfada kalıyor. İlk sayfada ne gördülerse onunla ilgileniyor ve artık bu kadar hızlı verinin dolıştığı bir yerde –bunlara bilgi demiyorum- bunların güvenilir olup olmadığını sorgulamıyorlar, sorgulayacak vakitleri de yok. Dedim ya, herhangi bir şeyi çok sorgulamıyorlar. Sizin bu verilerin herhangi birine bilgi diyebilmeniz için ya da bizlerin, bunu kendi zihin süzgeçlerimizden geçirmemiz lazım. Zihin süzgeçlerimizden geçirip kendi şu andaki yaşantımız, geçmişteki anılarımız, bunu bir yere oturtup belki kendimizle ilişkili bir yerde bir anıya dönüştürmemiz, bir bilgiye dönüştürmemiz lazım. Bunlar zaman gerektiren süreçler. Bunlar öğrenme protein sentezi gerektiren bir süreç beyinde ve çok hızlı olabilecek süreçler değiller. O arada dikkati dağılırsa, araya başka bir şey girecek olursa zaten bu öğrenme de gerçekleşmiyor.

Sürekli veri bombardımanına maruz kalmak, çocukları çok farklı şeylere maruz bırakın ilk çocukluktan itibaren denilen şey, bu onları zeki yapmıyor aksine herhangi bir konuda beceriksiz olmalarını kolaylaştırıyor, herhangi bir şeyin bunları tatmin etmesine engel oluyor.

Bu çok hoşuma giden bir söz. Taa milattan önce söylenmiş bir söz: “Zihin içi doldurulacak bir kazan değil, ateşlenmesi gereken bir kıvılcımdır.” Bizim bilgisayarda ya da ansiklopedilerde olan verileri o kişilerin beynine yüklemek gibi bir hedefimiz yok. Bizim derdimiz, var olan verileri alarak kendisine yeni bir yol açabilmesi, kendisi için bunu kullanabilmesi ya da aklını bu yolda kullanabilmesi.

Burada bir diğer problem, karar verme süreçleri. Bu çocukların, gençlerin en önemli problemlerinden birisi bu çünkü sürekli bir uyarıdan diğeri ne, bir reklamdan diğeri ne aktıkları zaman -ya da kendilerini öyle ifade ediyorlar- karar veremiyorlar. Karar verebilmek için hakikaten bir süreye, bu detaydan ayrıntıları düşünebilecekleri bir zamana ihtiyaçları var.

Öğrenme sırasında da, örneğin çoğu kişi görüyordur bunu, ders çalışan bir öğrencinin elinde cep telefonu, İnternet açık, İnternette en az on sayfa açık on birbirinden ayrı sayfa açık, kulağında bir müzik, belki ev telefonu da diğer tarafta ve ders çalıştığını iddia ediyor. Ders çalışıyorlar aslında. Siz itiraz ettiğiniz zaman “Ben iyi not alıyorum. Benim için bir problem değil.” diyor ama bilimsel çalışmalar gösteriyor ki böyle bir durumda öğrenilen bilgi esnek bir bilgi olmuyor, her zaman kolay çağrılmıyor çünkü diğer koşullara bağlı ve biraz önce söylediğim gibi, çalıştığı dersi öğrenip o sırada kendisinin bağlantılandırması lazım geçmişiyle, öğretmenin söylediğiyle ya da kafasındaki doğaya ait herhangi bir olayla. Bunları yapacağı zamanlarda ya bir mesaj geliyor ya İnternette bir başka şey açılıyor ve hızla kesintiye uğradığı için de protein sentezi gerektirecek, zaman gerektirecek böyle bir süreç bölünmüş oluyor. Bunu artık bugün çoğu çalışma gösterebiliyor bize ve bu esnekliğinin kaybolması da zaten bizim için onun uyum sağlamasını da güçleştiriyor.

Bizim derdimiz, niye biz eğitim veriyoruz öğrencilere ya da niye böyle bir şeyle uğraşıyoruz? İleride gerektiği zaman aklını kullanabilsin, kendisine verilmiş olan bilgilerle kendisine yeni bir yol açabilsin diye. Bugüne kadar var olanları tekrar etmesi için birey yetiştirmiyoruz, en azından eğitimci olarak bizim hedefimiz bu değil.

Çalışmaların gösterdiği bir diğer şey de geçen yüz yıl içerisinde aslında IQ'nun giderek arttığı. Yani geçen yüz yılın başında IQ testleri ilk ortaya çıktığı zamanki dönemlere göre artmış gibi görünüyor ama bunlar niye artıyor? İşte üç dört yaşından itibaren anaokullarında hep böyle analitik düşünmeye yönelik testler veriliyor. Bunlara birazcık daha alışkınlar. Ama yapılan bazı çalışmalar -yine Amerika'da ve İngiltere'de- işlevsel olarak bu çocukların okuduklarını anlamadıkları, hesaplamadan yoksun olduklarını gösteriyor. Üniversiteden mezun olan kişiler iş ortamına gittikleri zaman iş yerlerindeki kişilerin ya da iş verenlerin ana problemi, okuduğunu anlayabilen kişiler yetişmesi. Bu bizim ülkemize gelince muhtemelen daha vahim bir duruma dönecek. Üniversite sınavları nedeniyle ve öğrencileri yetiştirme sistemimiz nedeniyle iş yıllardır daha farklı bir boyuta gidiyor.

Gene bilişsel testlere bakıldığında İngiltere'de on bir yaş çocuğunun on beş yıl önceki yaşlıtlarına göre daha geride olduğunu gösteriyor beyine ait genel bilişsel işlevlere bakıldığında. O zaman okuduğunu anlamayan bir nesille nereye varılabilir?

Şimdi, bu da oldukça önemli. Biraz önce kabaca bahsetmeye çalıştım. Aynı anda birden fazla işle ilgilenen kişiler. Gene Amerika'da yapılmış bir çalışma bunlar facebook ve twitter öncesi yapılmış çalışmalar. On altı-yirmi dört yaş grubunun günde yaklaşık altı buçuk saati medya ve iletişimle geçirdikleri, bunun yüzde 30'unun da bu "çoklu görev" diye tanımladığımız aynı anda birden fazla işi yapmalarıyla ilişkili olduğunu gösteriyor ve sürekli olarak bir işten diğerine bölünme, birincisi, o kişinin tatmin duymasına engel oluyor o işle ilgilenip de tam öğrenemediği için. İkincisi, kaygı ve stres düzeyini artırıyor. Bunlar sadece öğrenci için değil, yetişkinler için de geçerli ve hafıza ve öğrenmeyi oldukça olumsuz şekilde etkiliyor.

Bununla çok ilgilenen bir grup, bunun özellikle simülasyonu için mesela araba kullanırken cep telefonu kullanmanın nasıl araba simülasyon programlarını etkilediğini göstermiş, ki, araba kullanma bildiğiniz gibi bir yerde bizim "Artık ben uyurken bile araba kullanırım." diyebileceğiniz çok fazla bilişsel, dikkat gerektiren bir iş değilmiş gibi görünür. Ama araba kullanmaya başladığında dikkati ölçen beyin dalgaları cep telefonu geldiği anda zaten yarı yarıya iniyor. Onu gösteriyorlar. Hatta diyorlar ki: "Cep telefonunda eliyle konuşsun ya da kulaklıkla konuşsun etkisi, dikkat üzerindeki etkisi hiç fark etmiyor, ikisi birbirinden farklı değil. Hatta yasal alkol sınırı içerisinde yapılan kazalardan daha fazla kazaya neden oluyor." Bunları daha bilimsel çalışmalarla göstermiş hâldeler.

Çoklu görev bugünün modalarından birisi ve çocukların hepsi kendilerinin çok daha iyi olduğunu iddia ediyor ama yapılan çalışmalar gene yüzde 98'inin bundan olumsuz etkilendiğini gösteriyor. Yüzde 2 kadar bir grup muhtemelen gayet başarılı, bunlar daha zeki olan, hani daha farklı bir grupta olan çocuklar olabilirler ama yüzde 98 de toplumla ilişkili bir karar alınacağı zaman oldukça önemli.

Daha dürtüsel hareket etme eğilimindeler. Dediğim gibi, bir alanda tatmin olmayıp hızla bir diğerinden diğerine geçiyorlar ve bizim herhangi bir şeyde karar verdiğimizde ya da plan yaptığımızda bizim

“işleyen bellek” dediğimiz beynimizin ön kısmıyla ilişkili bir yer var. Konuşurken ya da herhangi bir plan yaparken geçmişten bir anıyı çağıracağız, şu andaki verileri hızla dikkate getireceğiz ve bu verileri bir arada tutacağız, buradan da bir plan yapıp ya konuşacağız ya da o planı uygulamaya koyacağız. İşte bütün bunların hepsi bize işleyen bellekle gelir. Dikkatin dağılması muhtemelen bu işleyen bellek kapasitesini de oldukça fazla düşürüyor.

Bir diğer özellik, bir kişi oturup da kendi başına “Ben kimim, ne istiyorum, ben bu dünyadan ne anladım, ben neden hoşlanırım, ben kimim?” gibi soruları yönelteceğine, “Ben kendimi diğerlerine nasıl gösteririm?” peşinde. Biliyorsunuz bir de sanal olan yüz ifadeleri, sanal olan şeylerle bunu çok daha kolay da sağlayabiliyorlar. Ve işte İnternet başında, telefonda, twitterda birbirlerine ne yazdıklarını takip edip oldukça hızlı bir süre bununla geçiriyorlar ve bunun adı bilgi de değil. Yani “bilgi çağı” dendi ama bunun bilgiyle bir alakası yok. Ne kimseye ufuk açacak bir veri veriyor ne de üzerinde düşünülecek bir veri veriyor. Sadece işte hızla haberleşmeyi yayan insan zinciri. O zincirin içerisine bir insan eklemiş oluyorsunuz.

İnsan kelimelerle düşünür, kavramlarla düşünür. Ne kadar farklı kelime varsa dağarcığında kavramlar da o kadar artacaktır. Yani sizin sığ düşünmemeniz için, düşünmenizin gelişmesi için bunlar çok önemli. Şimdi düşünün bu çocukların ne yaptığını? Twitterda 140 karakterle hiçbir şey ifade edilemez. Biz hani kelimeler yetersiz, az kelimeyle konuşuyorlar derken şu anda düşünen durum bunun çok daha vahim bir şeye götürüyor.

Siz gramer öğretmeye çalışıyorsunuz. Lisanın başka özelliklerini öğretmeye çalışıyorsunuz. Kendi aralarında daha moda olan, kendilerinin daha hoşuna gittiği şekilde kelimeler değişiyor, bir kere gramer kalmıyor. Sadece Türkçe için söyleyemiyorum, diğer diller için de ana problemlerden birisi bu ve o zaman peki insan bir düşünceyi diğer kişiye nasıl aktaracak, nasıl haberleşecek, sadece paylaşırken neyi paylaşacak? Bunlar da ciddi problemlerden bir grubunu oluşturuyor.

Bir diğeri, bugün de “Kitaba gerek yok, kitabın modası geçti artık. Biz her şeyi ekrandan öğreniyoruz. Biz her şeyi İnternette öğreniyoruz.” Bununla ilgili yapılan çalışmalar bunun pek de gerçekçi olmadığını gösteriyor. Birincisi şu: Bir kişiyi ekranın başına oturttuğunuzda, hele İnternette bir yere oturttuğunuz zaman baştan sona kitapta olduğu gibi okumuyor. Bu yaklaşık yüzde 1 kişi falan bunu sıradan okumuş, diğerleri sırayla atlıyor. Nereleri atlıyor? Resim varsa, renkli kelime varsa ve hızla bir şeyin peşinde. İşte sörf dedikleri şeyi böyle yapıyorlar. Bunu erişkinler de yapıyor, çocuklar daha hızlı yapıyor. Siz bir konuda sebat edemezseniz, oradan bir veriyi alıp üzerinde düşünemezseniz zaten o ne bilgiye dönüşecektir ne de size ya da bir başkasına yardımı dokunacak bir şeye dönüşecektir ama sonuçta okuma ve anlama bu nedenle bozuluyor.

Kitap okurken ne yapıyoruz? Kitap okurken kimsenin bir acelesi yok. Hele akşamları kendi odasında onu bozacak herhangi bir şey yoksa. Bu arada şeye bir itirazım yok, ekran üzerinden, kindle denen şeylerin üzerinden kitap okumasında bir problem yok. Orada çünkü ağlarla başkalarına bağlı değil. Ama size ait bir yer, hatta elinizde kalem varsa üzerini çizabiliyorsunuz. Oturuyorsunuz sadece kendinize ait bir senaryo düzenliyorsunuz. Hayal dünyanız genişliyor. Soyut düşünüyorsunuz ve burada da bölünüyorsunuz. Aslında her hayal kurduğunuz dönem sizin de bölünmeniz ama bu istenen şey çünkü o bilgiyi size ait, size özgü bir veri hâline getiriyor, özgün bir değeri oluyor ve hayal gücünüz, burada sizin görüntüleriniz var. Mesela film seyretmek de olabilir deniyor. Film seyrettiğiniz zaman siz bir başkasının hayalini ve o hayale bağlı şekillere,

renklere sabit kalıyorsunuz. Artık sizin hayal gücünüz işlemiyor, orada size verileni kullanmaya başlıyorsunuz. Bunlar oldukça önemli. O nedenle kitabın yeri ve değerini bilip bir şekilde eğitim sisteminde buna ağırlık verilmesi lazım.

Bir de okumanın o kişinin isteğiyle ve odaklı olması önemli. İstemedi yapılıp bir okuma çok önemli değil.

İşte kitap ilk etapta düşünme sistemimizin temel parçası, ardından yazma geliyor, metin yazma geliyor. Yani o kişinin kendini ifade edebilmesi lazım. Düşündü, hayal kurdu, çoğu şeyleriyle kendisine ait içselleştirilmiş bir dünya temsili var ve biliyoruz ki herkesin beynindeki bu kıvrımlar ve girintiler bile diğer insanlardan farklı, düşünce yapısı da farklı. Bunu bir şekilde dışarıya ifade edebilmesini de kolaylaştırmamız lazım. İnsana özgü en önemli şeylerden birisi lisan yoluyla bunu konuşmak ya da metin hâline getirip yazmak. Yok buna yatkın değilse, resim yapabilir. Resimdi, müzikti, kendini bir şekilde dışa vurabilmesini sağlamamız lazım ama dediğim gibi, bunları size İnternet ortamında otomatik bir şekilde önünüze servis yapıp içlerinden birini seçin deniyorsa bunların çoğu ölmüş oluyor, bunların çoğunu kullanamamaya başlıyorsunuz.

Bir de en önemli şeylerden birisi, bir konuda o kişinin oturup derin düşünebilmesi biraz önce söylediğim gibi. Kitap okurken kurgu, bu en sık yaptığımız şey çocukluktan itibaren. Bu şimdi yavaş yavaş kayboldu. Ama etrafın farkında olmamızı, bizim kim olduğumuzu, ne istediğimizi, ne istemediğimizi bilmemiz için de önemli ve şunu da biliyoruz: Yaratıcı düşünce, ilham asla paylaşım ağındayken gelmiyor. Bu bir sürü insanla yapılmış çalışma. İnsan ne zaman tek başınaysa, kendi başına oturuyorsa, yürüyor olabilir, hareket ediyor olabilir, o zaman daha yeni düşünce aklına geliyor. Kıvılcım yalnızken, sonra bunu paylaşmak gerekiyor. Bunların aradaki dengesini iyi kurmamız lazım.

Bir de ilham verici davranışların ya da ilham verici düşüncelerin, fikirlerin gelebilmesi için çocukların belli bir hobisinin olması gerekiyor. Hobinin iyisi kötüsü yok. Sadece sürekli rutin uğraştığı şeyin dışında bir yerde bütün bunlardan uzaklaşacak bilinç dışı onun için zaten çalışıyor, oradan buna uygun verileri getirip en azından düşünmesini sağlayacak, stresini atabilecek. Onun için bir şekilde hobileri ya da farklı şeyleri de koymakta yarar var. İnsanların en sık aklına gelen bu ilhamların, yaratıcı düşüncelerin olduğu şey, tek başlarına, yürürken, doğada ya da hareket hâlinde ya da işte sürekli bulundukları ortamın stresinden uzaklaştıkları zaman oluyor.

Buradaki değişmesi gereken şeylerden birisi de, dünya nasıl beni görüyor, ben kendimi nasıl daha iyi gösteririm derdinden uzaklaşması lazım.

Şimdi, bu sadece bizim derdimiz değil demiştim. Geçen yıl Amerika'da yayınlanan bir kitap. O benim için de çok şaşırtıcıydı. Oldukça da yüksek bir öğrenci grubunda, üniversiteye giren ilk iki yılda öğrencilerin eleştirel düşünebilme, eleştirel bakabilme, analitik düşünme yetenekleri nasıl değişiyor onu kontrol etmişler çok farklı gruplarda sorun çözme ve yazma yetenekleri üzerine.

Yaptıkları şey şu: Bu kişilerin akademik beklentileri ne yani isteyerek mi girmişler, belli bir hedefleri var mı? Mesela ben şunu olacağım diyor, son beş altı yıldır istiyor. Sonra burada tek başına kaldığı saatler, çalıştığı saatler önemli. Okuma ve yazmaya ayırdığı yine tek başınayken zaman önemli ve seçtiği alan önemli. Eğer temel bilimleri seçtiyse, paylaşım, İnternetle ilişkili yerlerde değilse, bunlar birazcık daha iyi geliyor.

İdeali olan bir kişiye, ben hep şunu olmak istedim diye giriyorsa, akademik beklentileri varsa, oldukça iyi gelişiyor.

Kendi başına bir haftada kırk sayfa okuyabiliyorsa, sömestrde yaklaşık yirmi sayfa metin yazıyorsa kendi başına ama bu düşünerek, kendine özgü bazı ifadelerle birlikte, haftada on iki-on beş saat yalnız çalışıyorsa bunlar oldukça yükseliyor. Ama çoğu kişi iletişimle, haberleşmeyle ilişkiliyse, daha sosyal ilişkilerdeyse bunlar da çok gelişmediklerini görmüşler. Yani yüzde 50'lerden yüzde 53'lere falan gibi ortalama bir yerlerde kalmış. Tabii bunun üzerine sadece bu çalışmalardan bir tanesi.

“Biz üniversitede ne veriyoruz? Üniversite eğitiminden ne bekliyoruz ve bu çocukları nasıl daha eleştirel düşünmeye yönlendirebiliriz?” diye soruyorlar. Bizim ülke açısından işin birazcık daha farklı bir boyutu var. Belki sizler de tanıksınızdır. Lise sona gelen öğrencilerin, hatta ikinci sınava girdikten sonra bile büyük bir kısmı ne istediğini bilmiyor. “Ne olacaksın?” diyoruz, “Önce bir puanım gelsin.” diyor. Peki, bir de soruyorsunuz, “Sen hakikaten hiç mi bir şey istemiyorsun?” Annem bunu istiyor, babam bunu istiyor, öğretmenlerim bunu istiyor diye sayıyor. “Peki sen ne istiyorsun?”un cevabı yok. Cevabı olsa bile yapamayacağından korkuyor.

Biz burada o zaman bu kişileri nasıl eleştirel düşünebilecek ya da yirmi yaşına geldikten sonra bizim onlardan farklı beklentilerimiz var ya da bu ülkenin geleceği şeklinde baktığımız çocuklara bunu nasıl verebiliriz? Bunun eksikliğini görerek bizim Tıp Fakültesinde yaklaşık beş yıldır ben bu kurulun içerisindeyim. Eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme ders kurulunu koyduk biz. Gelen öğrenciler, tıp fakültelerine giren öğrenciler bildiğiniz gibi ilk 2 bin kişi, 3 bin kişinin içinden geliyorlar. Son derece başarılılar. Başarılı derken üniversite sınavı, ders başarısını ele alırsanız son derece başarılı öğrenciler ve bunlara biz sırayla okudukları metin hakkında düşünebilme, seyrettikleri bir film hakkında düşünebilme, olaylara etraflı bakabilme, olayların çok farklı yönlerinin olabileceklerini görebilmeleri için dersler vermeye başladık. Meraklılık, kendine güven, açık fikirlilik gibi farklı alanlarda da bunları sonra test ettik. Beş yıldır sürdürüyoruz. Fena değil. Ama bunu yapmak bile aslında çok şey geliyor. Yani aileden alıyor öncelikle, sonra öğretmenden alacak ama ondan sonra “yaratıcı düşünce” dediğiniz şey de yurt dışında yapılan şey şu: Bir kişiye bir sorunu verdiğiniz zaman o sorunun farklı hangi çözümleri olabilir diye bakıyor. Bizdeki eğitim sistemi ise tam aksine conversion thinking dediğimiz başka bir şeyi tetikliyor. Bir tek sorun bir tek cevap, yüz tane olamaz. O tek seçeneğin içinden en hızlısını seçecek asla düşünmeden. Biz bu çocuklara bunu verirken de çok zorlanıyoruz. Geçen yılın bir dönemi sadece seçmeli oldu, farklı işler yaptık. Bir keresinde dediler ki: “Lütfen bu dersi başka bir mekânda yapalım, okulun içinde yapmayalım, Tıp Fakültesinde yapmayalım.” “Peki, siz seçin.” dedik. “Siz bize çoktan seçmeli bir şey verin, biz onun içinden seçelim.” dediler yarım dönemin sonunda. Dedik ki: “Bizim yapmaya çalıştığımız işte tam bunun tersi ve siz hâlâ diretiyorsunuz yani bu ne zaman değişecek?”

Bir on altı saatlik her döneme verdiğimizde bir miktar eleştirel düşünme ölçeğinde artış görüyoruz ama bu yeterli değil. Bunu yirmili yaşlarda yapıyor olmak da aslında kötü bir şey. Bunların her birinin bir yaşı var ve aslında dörtlülü beşli yaşlardan itibaren eğitim sistemimizde böyle bir değişikliği yakalamamız lazım.

Şimdi, gelecekle ilgili birkaç şey söyleyeceğim çünkü bu da muhtemelen biz bu gençleri yetiştirirken nasıl bir ortama yetiştiriyoruz hakkında bir fikir verecek. Zihin işlevlerimizle ilgili en önemli şeylerden birisi de

biz hep geleceği öngörerek hareket ediyoruz. Kişi kapasitesine göre ya yüz yıl sonrasını hayal ediyor ya da bir beş dakika sonrasını öngörerek hareket ediyor -o ayrıntılara gerekli olursa gireriz- ve bilinçli olarak ya da bilinç dışındaki gelecek algısı bugünkü hareketlerini belirliyor. Bugünkü hareketlerinin hepsi onun o zihnindeki gelecek algısıyla ilişkili.

Bir bildiğimiz şey de şu: Her şey çok hızlandı. Bu Komisyondaki muhtemelen daha önceki konuşmaların hepsi buna benzeyen şeyleri vermiştir. Bu ivmelenen bilgi artışı hakkında kabaca şöyle söyleyelim: 1300'lü yıllarda topu topu 7 disiplin var iken, 1975'lerde bu 1.845 disipline çıkıyor, 2011'de 8 binden fazla disiplin var. Şimdi siz bu disiplinlerden birine göre bir kişiyi yetiştirdiğinizde diğer disiplinler hakkında ne kadar bilgisi olabilecek ya da son dönemlerde baktığımız zaman, bir birey onun için bir tek alanda yetişmiş olmayı istemiyor, en az yedi sekiz alanda bilgi sahibi olmak istiyor. Bu da belki o acelecilik ve kendisine bir farklılık kazandırma isteğiyle bir arada gidiyor.

Buna ilave olan bir diğer şey şu: Nüfustaki artış. Nüfustaki artış da, bunlar da son derece önemli çünkü uzunca bir süre yaklaşık 1800'lü yıllarda 1 milyar olan dünya nüfusu 1930'da 2 milyara çıkıyor, 1999'da 6 milyara çıkıyor ve 2050'lerde 9 milyar bir nüfus bekleniyor. Science dergisinin geçen yılki nüfusa ayırdığı özel bir sayısı bu. Her bir yerin daha farklı özellikleri var.

Bu nüfus artışının içerisinde birkaç önemli nokta var. Birincisi, dünyada ilk kez beş yaş altı nüfus altmış beş yaş üstü nüfustan az olacak. 2030 yılında böyle bir kesişme bekleniyor. Böylelikle genç nüfus azalırken yaşlı nüfus artıyor olacak ve yaşlı nüfusun hayatını idame ettirebilmesi için çalışacak nüfusa ihtiyaç var. Bunun en önemli şeylerinden birisi bu ve yeni yetişen kişileri birazcık buna da hazırlamak gerekiyor. Biz ülke olarak en gelişmiş ülkeler konumunda olmadığımız için belki birazcık daha farklıyız ama yaşlı nüfusa bakım ve gençler nereden bulunacak? Robotlardan burada desteğe ihtiyaç olacak mı ve daha önemlisi bunun için nereden kişiler getirtilecekler ve bu arada beklenen ömür de çok artıyor. Beklenen ömür 2050'lerde hem bütün dünya için, gelişmiş ülkeler için daha fazla ama dünya ortalaması da yetmişlere çıkıyor bu yüz yılın başında kırklarda, ellilerde olan ortalama ömür. 2050'lerde şöyle bir değişiklik daha var: Gelişmiş ülkelerin o yıl içerisinde altmış beş yaş üstü bir kişi başına o yıl içerisinde nüfusa verdikleri çalışabilecek kişi sayısı sıfır iken, bu 17 milyona çıkıyor gelişmekte olan ülkelerde. Bu rakamları neden veriyorum? Neden Afrika'nın önemli olduğunu burada görebilirsiniz çünkü genç nüfusu Afrika'dan getirecek herkes. Gelişmiş ülkelerin hepsinin ana hedefi orası. Afrika'dan başlayarak diğer ülkelerde yeni genç olmadığı için oradan alınacak kişilerin ya da bizdeki gibi genç nüfusun iyi eğitilmesi son derece önemli.

2010'da TÜSİAD'a bir rapor hazırladı, Yüksel Hoca'nın çok önemli bir çalışmasıdır bu nüfus bilimiyle ilgili. Yaklaşık kaç yıl eğitim süresinde kalacak, bunlar önemli. Türkiye'de beklenen erkek ve kız için ama ortalama on iki yıl en azından erkekler için bekliyoruz. Şu anda beş yaşında olan kişilerin bir on iki yıl süreyle eğitim yaşlarında kalacaklar ama daha kritik olanı şu: Türkiye'deki nüfusta öyle bir yere geliyor ki 2020'den itibaren biz eğitimde kaliteyi artırabileceğiz. Toplam nüfusumuz çok değişmezken üç ila yirmi iki yaş nüfusunun sayısı hızla azalmaya başlıyor. Bunun azalmasının bize getirdiği demografik bir fırsat penceresi sunuyor bize. Şimdiye kadar başlayarak eğitimcileri, öğretmenleri eğitmeye başlayarak 2020 yılından itibaren olan

gençleri daha iyi yetiştirebilirsek, daha donanımlı yetiştirebilirsek, biraz önce söylediğim özelliklere göre yetiştirebilirsek bu herhâlde bizim ülkemiz için de bir kazanç getirecek.

Biz nasıl bir birey yetiştiriyoruz? Herhâlde bütün bu değişikliklere hızlı uyum sağlayabilecek bir birey. Şu önemli: 2010 yılında en çok istenen on iş kolunun hiçbirisi 2004 yılında yokmuş. Bu Amerika'da yapılan bir çalışma. O nedenle bugün verdiğimiz eğitim ve mesleklerin ne kadar geçerli olacağını bilmiyoruz ve yetiştirdiğimiz çocukların, o bilinmeyen, hızlı değişim ortamına hızlı adapte olabilecek, yaratıcılıkları yüksek kişiler olması için bizim özen göstermemiz lazım. Şu anda onlar bizim sorumluluklarımızdalar.

Yaratıcılık için de çok kabaca bir şey söyleyeyim. Yaratıcılık için çok yüksek bir zekâ düzeyine, IQ düzeyine gerek yok. 120 civarında bir IQ yeterli. Bunun pek çok farklı özellikleri de var. Bu kişiler birazcık daha dediğim dedik, istediğini dayatabilen, kendi içten gelen yönelimleriyle gidebilen çocuklar. Bunlara da şu anda bizim eğitim sistemimizde çok fazla yer yok. Hepinizin deneyimindedir bunlar da. Herkese benzemek uğruna genel kuralları da çok uygulayabilen kişiler değiller ve bunları bir şekilde bizim ayakta tutabilmemiz lazım ve eğitim sistemimizin farklılıkları daha bir arada tutabilecek bir sisteme doğru değiştirilmesi lazım.

Nasıl bir birey hedefliyoruz? İdeali olamayan, kendisine sunulan çoklu seçeneklerden kendisinin programlandığı gibi uygun olanı seçen bir veri bankası mı -şu anda olduğu gibi, aralarından çok azı çıkabiliyor- ya da birey olma bilinci gelişmiş, olaylara eleştirel bakabilen, kendisi sorunun ne olduğunu algılayıp sonra da çözüm yaratabilen, bilgi üretebilen bir kişi mi hedefleyeceğiz? Bu durumda o zaman bize de düşen şeyler var bu kişiler için.

Buradakiyle ilişkili olarak tabii ki bilişim teknolojiye çok karşı değiliz ama bu tür olumsuz etkilerini bilerek ailelerin ve öğretmenlerin ya da ebeveynlerin herhâlde bu sitelerin kontrollü kullanılmasını sağlaması lazım. İnternet ve ekrandan okumayla öğrenmenin kısıtlı olduğunu bilmeleri lazım. Aynı anda birden fazla işi yapmaya çalışmanın o kişinin beynine, dikkatine zarar verdiğinin anlatılması lazım. Kitap okumanın bir şekilde metin yazma ve yaratıcı zihin faaliyetlerine özellikle hem okullarda hem de ebeveynlerin zaman ayırabilmesi lazım.

Hobi ve spora yer verilmesi, bunlar stresin, kaygının azaltılması için de önemli. Ülke çapında bir durum tespitinin yapılması herhâlde çok daha iyi olacaktır ve toplumda bir farkındalığın yaratılması hepimiz için önemli olacaktır.

Güçlü ve lider bir Türkiye öngörüsü, iyi donanımlı insan faktörüyle sağlanabilir diyorum ve en son da, benim için önemli olan sözlerden biri: "Kendi zihninde düşünce üretemeyenler düşünmeyi başkalarına devretmiş demektir." diyor Sartre.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN – Hocam, çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok önemli bir konuyu son derece akıcı bir üslupla özet olarak da ifade ettiniz. Umuyorum değerli komisyon üyelerimiz de ilgiyle dinlemişlerdir.

Ben konuyu tartışmaya açıyorum ama açmadan bir iki tane konuyu belki açmak babında diğer arkadaşlarımız da sorularını toplarlarken.

Şimdi, bizim Komisyonumuzda, Hocam, İnternet bağımlılığı da gündeme geliyor ama bir de İnternete bağımlı olmak diye bir kavram üretmek gerekiyor zannediyorum. İnternete mecbur olmak, âdeta İnternetsiz

artık adım atamıyor olmak da birazcık İnternete bağımlılığı teşvik eden bir husus ve orada çok ince bir nüans var. Her ne kadar bazı bilim adamları olayı rakamlarla ifade etseler de, işte dört saatle sekiz saat arasında kullanım vesaire gibi birtakım ölçüler koysalar da, bunun yeniden tanımlanması gerekiyor zannediyorum.

Bu ebeveyn eğitimiyle ilgili konuyu vurguladınız, çok üzerinde durmadınız ama çok önemli. Ben kendimin iyi yetişmiş bir birey olduğunu düşünüyorum fakat 3 tane çocuğum var. Bir tanesi üniversitede okuyor, birisi üniversiteyi bitirdi, birisi başarılı bir lise öğrencisi ama ben kendimi iyi bir baba olarak görmüyorum çünkü hep bana işte çocuklarınızı eğitin falan deniyor ama ben çocuklarımla ilgili vakit ayırabilecek birisi değilim. Zamansızlıktan yakınıyorum ama zaman zaman, bazen boş vaktim olduğu zaman da o ebeveynin nasıl çocuklarıyla ilgileneceğine kafa yormayan birisi olduğum için muhtemelen, çok fazla ilgilenemiyoruz ve topluma bizim mutlaka bir şey yapmamız lazım, bir ölçüt koymamız gerekiyor. Biz bunu teorik olarak söylüyoruz ama nasıl yapılması gerektiğine dair belki bilim adamlarının, birazcık uygulanabilir ve sürdürülebilir, -bu iki özelliğin çok önemli olduğunu düşünüyorum- bu konuyla ilgili kanaatinizi alacağım.

Geçen sunumda bir arkadaşımız söylemişti. Bu DSM-IV diye psikiyatristlerin kullandığı bir hastalık sınıflandırması vardır. İnternet bağımlısı tanısı konmuş kişilerin yüzde 80'inde mutlaka bir depresif tablonun yani depresyonla beraber olduğuna dair bir yayından bahsetmişlerdi. Bu konuyla ilgili kanaatinizi alalım.

Bir de, nöro marketing diye bir kavram var, ilginç. Çok basit bir televizyon sayfasında dikkatimi çeken bir yazı oldu bir gazetede. Nöro marketing diye bir kavramdan bahsediyor. Reklamcılar şöyle bir çalışma yaptırmışlar: İnsanların o reklamda gösterilen ses, görüntü, cıngıl, ışık düzenine göre reklamlardan nasıl etkilendiklerini araştırmışlar ve ona göre reklamı yeniden dizayn ederek, insanların o reklam edilen ürünleri daha fazla alabileceğine dair bir çalışma yapmışlar. Bu konuyla ilgili de kanaatinizi alalım.

Buyurun Hocam.

G.Ü. TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSA BOLAY BELEN – Teşekkür ederim.

Bunların hepsi çok uzun, cevap verebileceğim kadar vermeye çalışayım. Aileler ne yapmalı dediğinizde, yani hakikaten teorigi siz pratiğe geçirmeden onlar hiçbir şekilde içselleşmiyor. Ben birazcık kişisel örnekler de vererek gideceğim.

Bizim eve gazete girmiyor, televizyon seyretmiyoruz, seyredemiyoruz, öyle bir şeyimiz de yok. Bir tane televizyon var ve onu saatli işte iki kişi kullanabiliyor.

BAŞKAN – Sizde çocuk falan mı yok?

G.Ü. TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSA BOLAY BELEN – On sekiz yaşında bir kızım var, üniversite sınavına giriyor. Bugüne dek hiç dershaneye gitmedi. Kendi gitmedi, istemedi. Adımını atmadı. Özel ders de almıyor. Çok yüksek bir yer de istemiyor ama bir ideali var. Ona da böylelikle kavuşabileceğini düşünüyor. Diğeri de altı yaşında bir oğlan. Seyretmeye başladığında başından çok zor alıyoruz. Bizim onun için birimizin kendisini feda etmesi gerekiyor. Ne yaptık? En basitinden, dün gece söyleyeyim. Dün gece dokuzla on arası Anıtkabir'in etrafında bisiklete bindik çünkü başka türlü sizin onu oyalayabilme şansınız yok. Sizin kendinizden fedakârlık yapmadan bu iş olmuyor. Hafta sonu alıp doğa yürüyüşüydü ya da başka bir şeydi bir yere götürmek gerekiyor ama bize ek yük

bindiriyor. Yani gelip onu yatırmadan ben herhangi bir işle ilgilenemiyorum ki iş yüküm oldukça fazla. Ama bunu yapmazsanız da kime teslim edeceksiniz? İş o kadar zor bir duruma geliyor ki. İnternet bağımlılığı doğru, açmadan yapamıyorsunuz ama en azından işlerinizin çok yoğun olmadığı hafta sonu, cumadan kapatın, telefonu akşam kapatın, bir yirmi dört saat bütün İnterneti kapatın, hiç açmamayı deneyin. Hafta sonu bir gün eve hiç gazete almayın, televizyonu açmayın.

BAŞKAN – Hocam, bari söz Meclisten dışarı diyeyim de, yani Meclisin içindekiler bunları yapamazlar, mümkün değil. Telefonu nasıl kapatacaklar?

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Medisteki işleriniz bittiği zaman. Yani şu anda çok yoğundur işleriniz, onu tahmin edebiliyorum ama yani ben bütün bir hayattan bahsediyorum. Bütün bir hayat boyu bunun sürdürülebilir olması oldukça güç ama bunu yapmak bile bir özgürlük. Yapılabilecek şeylerin içerisinde en azından ailelerin şunu bilmesi lazım ki, çocuk televizyondan çizgi film seyrettiği zaman, CD’den bir şey seyrettiği zaman daha akıllı olmuyor, aksine daha aptal oluyor. Televizyon başında geçirdiği her bir saat dikkat eksikliğiyle ilgili, hiperaktiviteyle ilgili riski artırıyor. Her saat başına yüzde 2’lik falan bir artış geliyor. Bunları ailelere söyleyebilecek olursak... Çünkü onlar diyorlar ki: “Ben bilmem ne eğitim CD’si aldım, onu seyrediyor, günde dört saat onu seyrediyor.” Değil aslında, bunlar çocuğa zarar veriyor. Bu konuda daha bilinçli bir bilgilendirme yapılabilir herhâlde onlara da.

Bir diğer nokta “Facebook depresyon” diye bir şey çıktı. Çocuklar şimdi Facebook’ta bakıyor, bilmem kim oraya gitmiş, bunun belki hiç mümkün değil hayatı boyunca gidip o yöreleri gezmesi, görmesi. Fotoğrafları konulmuş. Ya da bilmem ne alınmış ona, yeni bir bilgisayar olabilir ya da onunla ilişkili başka bir şey olabilir. DSM’de hatta bundan da bahsediliyor “Facebook depresyon” diye. Çocuklarda tanımlanmış, şimdi bir de bununla uğraşılması gerekiyor. Yani, mümkün olduğunca daha az girip, diğerlerine özenmeyip bunlarla nasıl baş edilebilir diye.

HAYDAR AKAR (Kocaeli) – Büyüklükte de var bu, sadece çocukları suçlamayalım.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Tabii, onlar için bunu algılamak birazcık daha zor oluyor herhâlde, küçük çocuklar için.

Nöromarketing dediğiniz, nöroekonomi dediğiniz şeyler, aslında nörobilimin önemli dergileri son on yıldır buna çok ağırlık veriyor. İnsan beynindeki hangi bölgeler, koku, görüntü, renk, nelerden etkilendir de daha kolay alışveriş yapar? Kredi kartının sunulma nedeni, nakit parayla alamadığını diğeriyle alıyor. Bu arada “Beyninin hangi bölgesi aktif oluyor? Ben o bölgenin aktivite olmasını hangi kokuyu verirsem giderebilirim?” gibi ciddi ciddi araştırmalar var nöroekonomi diye.

Nöromarketing’le ilgili -Gazi Üniversitesinden bir kişiyle mesela şu anda onun tezini yapacağız- reklam filmi ayarlıyorlar, birkaç reklam filmi. Reklam filmini seyrederken siz fark etmeden yüz ifadenizi, sadece dört yere konulan elektrotlarla bile, gülümsemeniz mi endişeniz mi hâkim, onu seyrederken onu anında yakalayabiliyor. Zaten ona göre reklamın içeriğini değiştiriyorlar. Pilot kişilerde bunu yapıp ona göre reklam tutar, tutmaz ya da işte şunu koyalım diyerek değiştiriyorlar.

BAŞKAN – Sayın Demirel, buyurun.

RUHSAR DEMİREL (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

Bu arada, ben Gazi Tıp mezunuyum efendim. “Gazili olmak bir ayrıcalıktır.” diye bir laf vardır, bence de öyle.

Ben çok teşekkür ediyorum sunumunuz için.

Ben Sayın Başkanı takdir ediyorum, şöyle: Bu kadar özeleştiri yapabilmek her babanın yapacağı şey değil. “Babanın” diye özellikle söylüyorum bir ebeveyn konusunda, çünkü bu bir toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin dile getirilmesi aslında. Ama bunun farkında değiliz, biz eğitilmiş kişiler olarak...

BAŞKAN – Bunda eşimin de kusuru var, o çok fazla ilgileniyor.

RUHSAR DEMİREL (Eskişehir) – Hayır, kusuru yok efendim. Doğal olarak ilgileniyordur hanımefendi, mecburen ilgileniyordur. Ama şimdi, Hocam da söyledi ne yaptığını. Hakikaten, bu toplumsal cinsiyet kavramı biraz anne, baba rollerinde anne olarak daha fazla fedakâr gibi davranış sergilediğimiz için sanıyorum öyle oluyor. O biraz sizin mütevazı tavrınızdan.

Kaliteli zaman; biz annelere hep o söyleniyor, ne olursa olsun kaliteli zaman geçirin diye. Ben sizin bütün bu söylediklerinizi ilgi ve şevkle dinledim. Bundan sonraki süreçte de bu konuyu konuşmak isterim ama “teknolojik dadı” kavramı oluştu artık ülkemizde. Bu televizyonlar ve bilgisayarlar eskinin o büyükanne, büyükbabalarının rolünü aldı, teknolojik nineler hâline geldiler ve bakıcılar bile çocuğa televizyon açarak onu orada meşgul etmeyi tercih ediyorlar.

Ben bir şey duyuyorum hep ve sanıyorum da doğru, televizyon ekranında yaklaşık her üç saniyede bir görüntüde oynama olduğunu, bunun mesela otizmin artma sebebi, depresyonun artma sebebi, hiperaktivitenin artma sebebi olduğunu söylüyorlar. Bir nörolog olarak o konuyu sanıyorum siz de teyit ediyorsunuz bu söylediklerinizle.

Ben her şeyden önce çok teşekkür ediyorum, çok faydalandım sunumuzdan.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Ben teşekkür ederim.

Bir de mesela şey var, ondan da bahsedeyim: Çocuğun bir arkadaşını çağırıp evdeki, hatta mutfaktaki eşyaları verip oynamasını teşvik etmek bile yaratıcılığını daha çok tetikliyor. Bu hani legolar ya da şöyle şöyle yapılacak... Yapılandırılmış oyunlarda bunu o kadar iyi geliştirmiyor. İngiltere’de yapılmış bir çalışma var; eğitim, gelir düzeyi çok yüksek olmayan bir aile grubu çocuklarını daha serbest, oyunun hâkim olduğu yerlere gönderiyor, kreşlere, diğer grup da şu anda bizlerin göndermek istediği yerlere gönderiyor ve yirmili yaşlardan sonra bu çocukların hayata uyumuna baktıklarında, serbest oynayan çocukların hayata uyumunun daha iyi olduğu gözlenmiş. Neden? Beden dilini daha iyi görüyor. Bir de bu İnternet ortamının ana problemlerinden birisi, sanal bir dünyada yaşıyorlar. Hâlbuki bizim asıl istediğimiz beden dili, ses tonu, bakışı, yüz ifadesiyle karşındakinin ne yapacağını bilebilmesi, o zihin teorisiyle anlatmaya çalıştığım şey. Onu hissedecek, kavrayacak ki ona göre adımını atabilsin. Gerçek dünyada yaşayacak, sanal dünyada hayatını sürdürmeyecek. Ama bunların hepsi olumsuzluklar üstüne olumsuzluklar ekleyerek getiriyor. Hiç bedensel tarafına girmedik tabii, hareketsizlik, kasların erimesi, obezite gibi taraflarına hiç girmedik.

BAŞKAN – Bir de o boyutu var.

Sayın Erdoğan...

MEHMET ERDOĞAN (Gaziantep) – Ben karşılaştığım bir olayı söylemek istiyorum, zihin ve bilinçaltıyla alakalı. Geçenlerde, üniversitede okuyan kızım İnternette bana bir program gösterdi. Bir film şeklindeydi, filmi izledik beraber. İzledikten sonra iki soru geldi “Bir renk söyleyin, bir de meta söyleyin, eşya” diye. Renk olarak ben “kırmızı” dedim, eşya olarak da “çekiç” dedim. Kızım hemen bir kâğıt gösterdi bana, orada “kırmızı” ve “çekiç” yazıyordu. Sonra orayı atlattı ve yeni bir yer gösterdi, orada da “kırmızı” ve “çekiç” yazıyordu.

BAŞKAN – Çok zeki olduğunuzu gösteriyor.

MEHMET ERDOĞAN (Gaziantep) – Hayır, buradaki olay şu: O gösterilen film bilinçaltına kırmızı ve çekici yerleştiriyor. Sorunun cevabı orada hazır, elinde. Kim izlerse izlesin, ona sorduğunuzda “kırmızı” ve “çekiç” diyor.

Şimdi, bu konuyla ilgili bir şeyiniz var mı ya da orada siz şey yaptınız, bilgisi olan var mı, bu konuyla ilgili bir şey söylemek isteyen?

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Şimdi, ben demin şey yaparken çok anlatmadım, biz -altı kere, bu yıl yedincisini düzenleyeceğiz- “Nörofelsefe Sempozyumu” diye sempozyum grupları düzenliyoruz, farklı, multi disiplinlerden. Bunlardan birisi bilinçle ilgiliydi. Bilinç altına direkt hitap edecek şekilde reklamlar var, bunlar kanunen yasak, her ülkede yasak ama kullanılıyor, kullanıldığını da sonradan fark ediyorsunuz. Hatta Amerikan başkanlarının bu reklamları sırasında ya da onlara ait görüntüleri bile yakalayanlar olmuş. Sizin, bizim algılayabileceğimiz belli bir süre kaldığı zaman algılıyor, o 300 milisaniyenin daha altına indiği zaman algılama şansınız yok. O arada size istediği mesajı veriyorlar. Bir besini mi ya da bir gıdayı mı aldirmek istiyorlar, belli bir kişiye oy vermeniz mi isteniyor, belli bir şeyden nefret mi isteniyor; bunların hepsi çok kolaylıkla giriyor. Geçen hafta bir çalışma yapıyoruz, o çalışma sırasında -benim diğer ilgi alanım migren, baş ağrısı ve bununla ilgili uğraşıyoruz ODTÜ ve Bilkent’te- FMR çalışmaları yapılıyor, ilk ön deneyleri gösterdiler. Normalde karlı bir manzaradır. Karlı bir manzarada beynin belli yerleri aktif, yani istirahat halindeki bir aktivite. Araya çok kısa bir süre, o kişinin asla fark edemeyeceği görüntü koyuyorlar, o görüntüleri de gördük. Bir anda beynin bütün her tarafında ciddi bir kan akımı artışı, fark ediyor o onu, yani bilinç dışı fark ediyor onu, siz ne olduğunu anlamasanız bile. Ama sizden çoktan seçenekli sorularla, birine cevap vermeniz ya da birinin arasından bir şey seçmeniz istendiğinde siz doğal olarak ona yöneliyorsunuz.

BAŞKAN – Ama Hocam, burada “samimiyet” denen bir kavram var, yani insanın gözüne baktığınız zaman gözü kapatırlar filan, bu gözünden aldığımızda bir şey vardır, mesela o “samimiyet” diye ifade ettiğimiz bir şey vardır. Esasında o da benzer bir şey değil midir, benzer bir duygulanım değil midir?

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Şöyle söyleyeyim: Hani onda empati kurabiliyorsunuz, o kişinin size olan, dediğim gibi, beden dilini okuyarak...

BAŞKAN – Veya “Kanım ısındı.” diyorsunuz. Yani kanınız neye göre ısındı, hadi bakalım tarif et. Tarif edemezsin. Ya işte gözünden, görüntüsünden, hareketinden, birtakım tanımlayamadığımız şeylerden, ses tonundan...

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Ses tonundan, yüz ifadesinden... Çünkü hani çok basit şeylerle, işte alındaki, kaşların arasındaki ifadeleri, oradaki kaşların hafif kasılmasıyla sizin bütün algınız, o kişi hakkındaki duygulanımınız değişebiliyor. O kişinin size ait ne hissettiğine ait bir kanınız oluşabiliyor. Beden dilini daha iyi kullanmakla ilişkili olabilir diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Sayın Akar...

HAYDAR AKAR (Kocaeli) – Hocam, biraz geç geldim sunuma ama, sunumda beyin işaretlerini falan görünce, sizin mesleğiniz de bu olunca önce şu soruyu sorayım: Bu bilgisayar karşısında çok uzun süre kalmak epilepsiyi tetikliyor mu, böyle bir tespitiniz var mı? Ya da çok uzun süre kalırken çocuğun ilgi alanına göre bu değişebiliyor mu? Çünkü, böyle bir örneğe şahit oldum ben, 3-4 defa kriz geçiren bir çocuk sürekli bilgisayar başındaydı ve savaş oyunları oynuyordu ve sürekli bir algı...

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Işıklar yanıp sönüyor tabii.

HAYDAR AKAR (Kocaeli) – Evet. Böyle bir tespitiniz var mı? Önce onu sorayım.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Eğer epilepsi hastası ise ya da...

HAYDAR AKAR (Kocaeli) – Onunla beraber başladı.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – ... eğer ona yatkınlığı varsa, biz ona daha önce sadece hastalara disko ışıkları vesaire verdik, iş değişti tabii.

HAYDAR AKAR (Kocaeli) – Çocuk onunla başladı, yani epilepsi hastalığının ötesinde, bilgisayar başında geçirdi ilk şeyini, ondan sonra...

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Şiddetli ışık, yanıp sönen ışıklar tetikler. Yani onun tetiklediğini biliyoruz. Artı, uykusuzluğu tetikliyor bilgisayar. Demin ondan çok bahsetmedim. Örneğin, akşam bir saat kullanmanız gece uykuya yatışınızı bir saat, iki saat öteliyor. Ekranın ışığının kısılması lazım özellikle Macintosh'larda falan. Bunların hepsini uyarı şeklinde veriyoruz, hastalara da veriyoruz.

HAYDAR AKAR (Kocaeli) – Sunumunuzdan, son kısmından anladığım, çocuğun bilgisayar başında uzun süre değil, daha az, kontrollü zaman geçirmesi. Ben bu kapsamda en son FATİH Projesi hakkında fikir edinmek istiyorum, çünkü çok uzun süre çocuklar bilgisayar başında kalacaklar hem okulda hem de okuldan çıktıktan sonra evlerinde bilgisayar başında kalacaklar. Sizin deneyimleriniz bu konuda ne diyor, onu çok merak ediyorum. Yani söylediğiniz ve şimdiye kadar dinlediklerimde biraz tezat oluşturuyor. Bir de kaliteli yaşamın önüne geçiliyor, sosyal ilişkileri zayıflatıyor, zayıflatacak diye düşünüyoruz. Bu konuda fikrinizi almak istiyorum.

Yine sunumunuzda, çocukların bilgisayar kullanmasının onu daha akıllı ve zeki yapacağını göstermiyor. Çünkü analitik düşünme yeteneğinden de uzaklaştırıyor. Bir komut ve emir zinciri altında bir yaşam sürdürmeye başlıyor. Bunu da biraz daha açarsanız, yani kısa, biraz daha özetlerseniz çok iyi olur diye düşünüyorum.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Yani hayatı boyunca hiç bilgisayar görmemiş bir kişinin... Tabii İnternetin ve bilgisayarın şöyle yararları var, bunu hiçbirimiz inkâr edemeyiz: Bir yanda Google’a giriyorsunuz ya da Wikipedia’ya giriyorsunuz -bütün o ansiklopedilerin artık basılması vesairesi de durdu- kolaylıkla bildiğiniz ya da kolaylıkla ulaşabileceğiniz bir bilgiyi tekrar çağırabiliyorsunuz, onun büyük bir avantajı var. Ama ondan sonra ne yapacaksınız onu? Ders çalışmak için kullanacaksanız... Çocukların büyük bir çoğunluğundan gelen veriler, odaklanıp da derse pek yoğunlaşmadıklarını gösteriyor. O verilen bilgisayarlarla bu kişiler bir de sık sık İnternete kolaylıkla girebileceklerse o muhtemelen problem oluşturacak ama belki orada o engellenebilir. Yani İnternete girip, verileri toplayıp sonra İnternet bağlantısı kesilip bunun üzerinden çalışmaları sağlanabilir, bir seçenek. Ama İpad gibi bir şeyin pek yazma fonksiyonu yok. İpad daha çok İnternette search etme, bilgiye ulaşma vesaire işleriyle ilişkili. Belki bir klavye bağlanarak o sağlanabilir. Ya da en azından bu verilirken bu tür sakıncalarının olduğu ailelere ve öğretmenlere anlatılarak bu aktarılabilir. Yani, işte “Şundan fazla saat burada çalışmamı tavsiye ederiz, bir yandan da kitap okuman iyi olur, buraya bir yandan da metin yazsan çok daha iyi olur...” Sonuçta, çünkü metin yazdığı zaman o metni kolay düzeltebiliyor, her şeyini daha iyi yapabiliyor. Ama metin yazma işinde de şöyle bir şey var: Bir yerden kopyalayıp geçiriyorlar öğrenciler. Yani onun da önüne geçemiyorsunuz.

BAŞKAN – Ben dört sene önce bir makale okumuştum, Japonlarda yapılan bir araştırma. Yüksek volümlü müziğin ve uzun süreli bilgisayar oyunlarının, özellikle vurdulu kırdılı bilgisayar oyunlarının epilepsiyi tetiklediğine dair bir araştırmaydı. Onu bulabilirsem, Sayın Akar, geçen de bahsettim, getireyim. Madde bağımlılığıyla ilgili konuyu araştırırken rastladığım, Japonların yaptığı bir araştırmaydı.

HAYDAR AKAR (Kocaeli) – Sınırlama gelince durdu.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Tabii tedavi de olması gerekiyor, tek başına sınırlama orada yeterli değildir.

BAŞKAN – Sayın Ramazanoğlu...

YILDIRIM M. RAMAZANOĞLU (Kahramanmaraş) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli Hocamızın bu sunumuna ben de teşekkür ediyorum.

Tabii, Hocamızın nöroloji uzmanı olması da meslektaş olmamız açısından bizim için ayrı, farklı bir ayrıcalık. Sayın Başkanımız da tıp doktoru Hocam, ben de tıp doktoruyum.

Şimdi Hocam, burada, Mehmet Bey çok önemli bir konuyu gündeme getirdi, onunla ilgili ben bir parantez açmak istiyorum. “Bununla ilgili bir düşüncesi olan var mı?” dedi, bu “çekiç” ve “kırmızı” konusu. Şimdi, ben şöyle bir katkıda bulunmak istiyorum izin verirseniz: İnsanlarda, o klasik psikiyatride bir ayırım vardır, id, ego ve süper ego. Ben bunu biraz daha basitleştirmek için primer düşünce ve üst düşünce demek

istiyorum. Hayvanlarda da bir primer düşünce var ama insanlardan farkını ben özellikle vurgulamak, oradan da bir yere gelmek istiyorum, özellikle eğitim ve bilişim, İnternetle ilgili. Diyelim ki bir kedi şurada bir et görüyor. Primer düşünce kapsamında “Bu ete benim ihtiyacım var.” diyor ve gidiyor kedi, o eti kapıyor. Fakat evin sahibi de gidiyor, sopayla kedinin sırtına vuruyor, eti ağzından alıyor. Şimdi kedinin bu gerçekleştirmiş olduğu kendi beynindeki düşünce, yani primer düşünce bir üst düşünceyle denetlenmediği için, kedi, başka faktörleri dikkate almadan, düşüncesinin gerçekçiliğini irdelemeden gidiyor, o eti kapıyor. Tabii bu durumda eğer kedi bir üst düşünce sahibi olsaydı insan gibi, o düşüncesinde irdeleyecekti, bir üst düşünce süzgecinden geçirip denetleyecekti. “Şu anda bana bu eti yedirmezler, ben gidip bu eti kapacağım ama, bu ete de benim ihtiyacım var ama şu el ayak ortadan çekildikten sonra gideyim, bu eti kapayım.” demesi gerekirdi.

Şimdi, insan ve hayvanı ayıran en önemli düşünce sistematığındaki farklardan bir tanesi insanın sadece düşünmekle kalmaması, düşündüğünün de farkında olması. Fakat bu düşündüğünün farkında olması ve bu düşündüğünü irdelemesi, incelemesi, analiz etmesi ve değerlendirmesi, o yeteneği bizim biraz geliştirmemiz lazım, özellikle eğitimde.

Şimdi, Mehmet Bey’in verdiği örnekte düşünce oluşturan bir sistemden bahsediliyor. Bir uyarı sistemi veya bir uyarı mekanizması bir düşünce oluşturuyor. Fakat, bu oluşan düşüncenin de bir şekilde değerlendirilebilmesi, yani üst düşünce olarak benim tanımlamaya çalıştığım şey, belki de eğitimdeki en önemli şeylerden bir tanesi, etrafımızdaki nesneleri tanımayla ilgili en önemli faktörlerden ve yeteneklerden bir tanesi. Etrafımızdaki nesneleri tanımayla ilgili en önemli faktörlerden ve yeteneklerden bir tanesi. Bunun için belki düşündüğümüzü her an fark edebilmek o kadar kolay olmaya da bilir. Bunun içinde ciddi eğitimli bir zihinsel egzersize ihtiyaç olabilir. Bu, hem öğrenme yeteneklerimizi artıracaktır, düşündüğümüzü fark edebilmek ve bu farkındalığı sürekli hâle getirebilmek hem öğrenme yeteneklerimizi artırbilecektir hem de nesnelere bakışımızı, nesneleri kullanma biçimimizi, insan ilişkilerini düzenlemedeki kalitemizi artıracaktır diye düşünüyorum. O bakımdan... Tabii İnternet de bir nesnedir sonuçta, televizyon da bir nesnedir, cep telefonu da bir nesnedir. İşte biz sadece düşünce düzeyinde kalıp İnternetle ilişkimizi o düzeyde kısıtlarsak veya o düzeye İnternetle olan ilişkimizi mahkûm edersek, üst düşünce düzeyine çıkarıp da İnternetle olan düşünce ilişkimizi irdeleyip, değerlendirip, eleştiremezsek o zaman maalesef birtakım bağımlılıklar oluşuyor. Bu diğer nesnelere yönelik bağımlılıklar da düşünülebilir, sigara bağımlılığı gibi, alkol bağımlılığı gibi, uyuşturucu madde gibi veya bir kişiye bağımlılık. Mesela “ana yoksunluğu” denilen bir şey var -ben aynı zamanda çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanıyım- veya bir obje yoksunluğu gibi birtakım problemler, ortaya çıkan sendromlar veya birtakım depresyonlar. Şimdi, İnterneti elinden aldığınız zaman bu bir obje yoksunluğuna dönüşüp oradan da bir depresyon ortaya çıkabilir veya bir oyuncakçı kaybeden çocuğun depresyona girdiği gibi. O bakımdan, bu üst düşüncenin geliştirilmesine yönelik eğitimlere de belki ağırlık vermekte fayda var.

Ben uzun müddet birey ve beyin çalışmaları yaptım, beyin haritalama yaptım Hocam, kantitatif EEG çalışmaları filan yaptım. O bakımdan bu beyin elektronik, elektriksel uyarıların ne kadar olduğu hususunda epeyce deneyimlerim oldu. Ama bir şekilde, yakın bir gelecekte -tabii buna yıl olarak bir şey veremeyiz ama- bu “Artificial Intelligence” dediğimiz suni zekâ çalışmaları belki öyle bir aşamaya gelecek ki, belki bilgisayarlarla bile klavye falan olmadan bir organik ara yüzle iletişim kurma, gözlerimizle iletişim kurma

imkânları olabilecek. Bunlarla ilgili Japonların yapmış oldukları bazı çok önemli çalışmalar var. Bunların tümü tabii kamuoyuyla paylaşılmıyor ama netice itibarıyla burası çok önü açık bir alan.

Fakat öte yandan son bir şey söyleyeyim, belki Komisyon üyelerimizin de dikkatini çekebilir. İnsan beyni o kadar muhteşem bir organizma ki fakat bu muhteşem organizmanın üretmiş olduğu bir de endojen düşünce var. Yani birtakım duyular olmasa bile... Mesela rüyada üretilen düşünce, hâlâ çağdaş nörofizyoloji tarafından nasıl rüya gördüğümüzün mekanizması izah edilebilmiş değil. Ama bu bir endojen düşünce. Benim bir teorim var hatta, tabii bunu fiziksel olarak gerçekleştirmek imkânsız ama: Hocam, insan beynini bütün dış uyarılardan soyutlasak, yani gözlerimiz kör, dil duyumumuz ölmüş, kulaklarımız işitmiyor, dokunma duyumuz ortadan kaldırılmış... Yani çok affedersiniz, bir serum fizyolojik içinde beyni yaşattığımızı düşünelim. Bu beynin dahi ben endojen düşünce üretebilecek yeteneğini kullanabileceğine inanıyorum. Bu beyin hâlâ dâhilî, iç mekanizmalarla düşünce üretmeye devam edebilecektir. Ama dışarıdan gelen uyarılar beynin bu düşünce üretmesinin zenginliğini, çeşitliliğini, seçeneklerini artırıyor diye düşünüyorum.

Eğitimde bunlardan yararlanmamız lazım.

Teşekkür ederim.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Son derece haklısınız. Özellikle bu eleştirel bakabilme, sadece İnternete değil, aslında eğitimdeki her şeye eleştirel bakabilmeyi beraberinde getirmeli. Teknoloji, yenilik geldi, Amerika'dan geldi, aman ne güzel, kucaklayalım... Değil. Kucaklarken biz neyi kucaklıyoruz, ne bize yarayacak, ne yaramayacak? Her alanda böyle. Bizim özellikle tıp fakültesinde vermeye çalıştığımız şey o. Yeni bir ilaç çıktı. Nasıl çalışmış, çalışma neye dayanarak yapılmış, kim yapmış, kimden destek almış yapmış bu çalışmayı, bu çalışma hakikaten çok mu iyi? Çünkü geçmişteki bütün deneyimler bir on yıl içinde onun zararlı kısımlarını gösteriyor. İlk yıllarda size bunları hiç kimse sunmuyor. Hani, buna benzeyen, herkes hem kendi mesleğiyle ilgili hem de üç-dört yaşlarından itibaren bir çocuğa bu eleştirel bakabilmeyi gösterebilirsek. Bu da eğitim sürecinde olacak. Yani ebeveynle başlar ama ebeveynin yapamadığı yeri eğitimin desteklemesi lazım, bununla gidebilecek olan bir süreç.

Beyin konusunda, demin onu söylemeye çalıştım, yani bizim dış dünyaya ait algımız zaten bizim bir iç temsilimiz var, dünyaya ait bizde bir kavram var ve yaptığımız şey saniyede 3 kere, örneğin ben bu odaya baktığımda sanayide 3 kere retinamın gözün içerisindeki algaçların bulunduğu hücrelere düşen şey değişiyor, görüntü değişiyor. Bu görüntü beynin ilk görme merkezinin olduğu kortekste de değişiyor ama biz bunları hep kamera görüntüsüymüş gibi görüyoruz. O değişiklikler bir farklılık olursa, bir değişiklik olursa bilincimize yansıyor, onun dışında her şey normal diyor ve devam ediyoruz. Değişmeyen yer, ondan sonraki birleştirici beyin alanları. Birleştirici beyin alanlarında benim herkes için bir kodlamam var. Demin o örnekleri göstermedim ama diyelim ki bir kişiyi görüyorum, karanlıkta da görsem, kolunu da görsem, yürüyüş tarzını da görsem o benim için aynı kişi. Kamera görüntüsü olsa biz bu veriyi sürekli sağlayamayız. O nedenle, hani o iç temsili neler destekliyor, onun zenginliği önemli, dışarıyla uyum sağlayıp sağlamaması önemli. Bir de bunun bizim gelecek planlarımıza aktarılması var. Yani hepimizin bir gelecek planı var, burada daha önemli kısmı da o herhâlde. Bugün yetiştirmeye çalıştığımız kişiler bu ülkenin geleceği ise nasıl baş edebilecekler? Çünkü şu

anda gördüğümüz şey çok hızlı değişimin içinde kaybolmadan, bir de lider durumunda olabilmeleri. Lider durumunda olup bu işin farkında olacak ülkeler ve bireyler var ama biz onların arasında yer alabilecek miyiz, ona uygun gençlik yetiştirebilecek miyiz, ana sorunumuz bu herhâlde.

BAŞKAN – Hocam, herhâlde başka üyemiz sormak ya da katkıda bulunmak istemiyor.

Gerçekten çok etkilendiğimiz bir sunum oldu Hocam. Ama şunu ben özellikle Komisyon olarak sizden istirham ediyorum: Komisyonumuzun süresi temmuza kadar devam ediyor ve Komisyonumuzun ilgi alanı gerçekten son derece geniş. İnternet artık bizim muhayyilemizin çok daha üzerinde, her geçen gün debisi katbekat artan bir güç. Mutlaka bunu kontrol etmek falan da mümkün değil ama bilinçli nesiller yetiştirmek mümkün. bu anlamda, İnternetin sağladığı fırsatların nasıl artırılabilceğini ve barındırdığı risklerin nasıl azaltılabilceğini biz temel fikir olarak benimsemiş bir komisyonuz. Bu çerçevede, bundan sonra da kanaatleriniz olursa, bir öneriniz olursa, bize “Komisyona mutlaka girmesi gereken hususlar şunlar şunlar.” dersiniz, işin hem etik yönünden hem mevzuat yönünden hem belki yöntem yönünden onları da bekliyoruz Saygıdeğer Hocam.

Çok teşekkür ediyoruz, sağ olun.

GÜ TIP FAKÜLTESİ NÖROLOJİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HAYRUNNİSSA BOLAY BELEN – Ben çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 16.25